

Г У Т А Р К А

С У Щ Е С Т В И Т Е Л Ь Н О Е

Змітрок выйшаў са школы яшчэ больш невясёлым, чым у ранейшыя дні. Усе яго непрыемнасці пачаліся ад таго, што ён не так гаворыць, як трэба. Праўда, летась, калі ён вучыўся ў першым класе, яму настаўніца пра гэта не гаварыла нічога. Наадварот, яшчэ хваліла, яго за тое, што ён так прыгожа гаворыць. Але новая настаўніца, якая стала вучыць яго ў другім класе, увесь час папраўляе яго, як і іншых дзяцей, і вучыць яго, як яна кажа, правільна і прыгожа гаворыць. Але ў Змітрака гэта зусім дрэнна выходзіць.

Ужо ў першы дзень, знаёмячыся з вучнямі і пытаючыся, як каго завуць, настаўніца сказала яму, што Змітраком называцца непрыгожа і што яна будзе называць яго Дмітрыем. І хоць прайшло некалькі ўжо тыдняў, але Змітрок ніяк не можа прызвычаіцца да новага імя. І калі настаўніца звяртаецца да яго, называючы Дмітрыем, яму здаецца, што гэта яна не яго, а некага іншага выклікае.

Пасля яна адвучвала Змітрака ад слова "як". Ён ніяк не можа ўцяміць, чаму непрыгожа гаворыць як, а прыгожа как. Яму наадварот, как здаецца непрыгожым, і ён саромеецца вымаўляць гэта слова і маўчыць. Настаўніца садзіць яго, зазначаючы: "Станный ты мальчик, Дмитрий."

А сёння вучылі существительное. Змітрок ледзь навучыўся вымаўляць гэта сласло. Пасля быў здзіўлены, калі зразумеў, што ўсё ня свеце, як ёсць - существительное. І душа Змітрака ніяк не магла прыняць гэтага. Як: і птушкі, і дрэвы, і рэчка, і звыры, і ўсё-ўсё

-толькі существітельное. Яму зрабілася страшна і сумна. І Змітрок стаў думаць над тым, на што падобна гэта дзіўнае существітельное. У яго ўяўленні ўжо было прамільгнула нешта страшэннае, але адразу знікла. Змітрака ў гэты час выклікала настаўніца:

- Ну, Дмитрий, приведи мне примеры существительного. Я тебя второй раз спрашиваю, а ты всё не слышишь.

Змітрок устаў, падумаў крыху і пачаў называць существітельные. Пасля кожнага, сказанага ім слова, ён прыпыняўся, бо яны выклікалі ў яго ўяўленні жывыя малюнкi ўсяго таго, што ён бачыў і чым любавалася кожны дзень, ідучы ў школу і назад.

- Бусе л...-пачаў ён. І адразу ўявіў буслоў на вялізным і таўшчэзным лугавым дубе. Змітрок заўсёды падоўгу глядзеў на іх нават тады, калі яны не варушачыся стаялі на гняздзе...

- Гай...- На міг праплыў перад вачыма невялічкі гай з яго бярозкамі, такімі белымі, што нават Змітраку яны здаваліся пабеленымі, і ён ніяк не мог утрымацца, ад таго, каб не правесці па кары некалькіх бярозак і пасля не паглядзець на руку: ці не засталася пабелка? І хоць рука была чыстая, але і ў наступныя разы ён праводзіў рукой па бярозках і пасля глядзеў на яе...

- Жыта... -прадаўжаў Змітрок. На момант з'явілася поле з жытнёвым рунню, такою непрывычна зялёнаю ў гэты час, калі ўсё ўжо пачало жаўцець...

- Шпак...- Адразу ў вачах узнік ясень ля бацькоўскай хаты, на якім каля шпакоўніцы сядзіць шпак. Ідучы ў школу і вяртаючыся назад, Змітрок заўсёды махаў яму рукой...

Змітрок яшчэ хацеў сказаць некалькі слоў, але яго спыніў ласкавы голас настаўніцы:

- Подожди, Дмитрий, ты опять неправильно говоришь. Надо говорить

не бусел, а аист, не гай, а роца, не жито, а рожь, не шпак, а скворец. Ну, повтори, как нужно говорить.

Змітрок адразу збянтэжыўся. Яснасьць, якая пачала ўсталёўвацца ў яго галаве, знікла. Значыць не кожнае слова можа быць сущэствительным. Спачатку трэба, каб яно стала нейкім прэваратнем, аб якіх ён ведаў з дзедавых казак, і толькі тады яно можа зрабіцца сущэствительным. І змітрок маўчаў. Настаўніца зноў сказала паўтарыць словы.

— Аист, рошча, скворец, рожь, — услед за настаўніцай гаварыў Змітрок. І дзіўна, гэтыя словы нічога не выклікалі ў яго ўяўленні, нібы ён называў нешта ніколі небачаннае ім.

— Садись, Дмитрий, и никогда не капризничай, когда тебя учат.

І вось зараз, ідучы са школы, ён прадаўжае раздумваць над гэтым дзіўным сущэствительным. Ён усё ніяк не можа ўявіць, на што яно падобна. Глыбока задумаўшыся, Змітрок быў безуважны да ўсяго. Ён не палюбаваўся бусламі, а яны сёння нават ляталі каля гнязда, не правёў рукой па кары бярозак, хаця ў гэты сонечны дзень яны выглядалі асабліва белымі, безуважна прайшоў каля жытнёвай руні і не прывітаў рукой шпака. Дома ён таксама думаў пра сущэствительное.

А ўночы прысніўся яму сон. Нібы ідзе ён са школы і бачыць, як насустрач яму паўзе нешта вялізнае, доўгае і таму такое страшэннае. Ды не паўзе яно, а ўсё расцягваецца ўдоўж і таўсцее. Змітрака апанаваў страх. Ён аглянуўся назад, па баках — нікога не было і ад гэтага стала яшчэ больш вусцішна. А тое доўгае, тоўстае, пачварнае усё больш расцягвалася і набліжалася да яго. Змітрок немым

крыкам спытаў:

-Што гэта?

Хтосьці нябачны яму адказаў:

-Гэтаж Существо.

А Существо ўжо расцягнулася да клёну, падняло галаву і пытаецца ў шпака, які сядзеў там:

-Ты хто?

- Я шпак, - адказвае той.

-Нет, ты не шпак, а скворец, - гаворыць Существо, разяўляе сваю зяпу і глытае шпака разам са шпакоўняй і ясенем, і патаўсцеўшы, расцягнулася далей.

Хаця Существо было страшным і агідным, аднак голас яго ласкавы, і ён здаўся Змітраку вельмі знаёмым.

-Дык гэта ж такі голас у нашай настаўніцы, - пазнаў ён.

А Существо ўжо расцягнулася да гаю, падняло галаву, і Змітрок зноў чуе:

- Ты хто?

- Я гаў.

- Нет, ты не гай, ты - роша.

І гай гэтак жа знікае, як і шпак, а Существо, зноў патаўсцеўшы, расцягваецца далей, глытаючы ўсё на сваім шляху. І ў мілым кутку Змітрака застаўся толькі бусел.

- Можа яно не заўважыць бусла? - падумаў са шчаслівай надзеяй Змітрок. Ды не! Вось яно расцягваецца ў бок, дуба, уздымае галаву, і да Змітрака даходзіць жахлівая гутарка:

-Ты хто?

- я бусел.

- Нет, ты не бусел, а аист...

І бусел знікае разам з дубам. Што ж яно цяпер будзе глытаць? А пачварнае Существо зноў пачало расцягвацца і ўжо ў бок

Змітрака. Чамусьці Ён раней не думаў, што яно можа праглынуць і яго. І толькі зразумеўшы гэта, ён скамянеў ад страху. А Существоvitелное ўжо расцягнулася да яго.

- Ты хто? - пытае яно.

- Я Змітрок, - ледзь паварочваючы языком, адказвае ён.

- Нет, ты не Змітрок, ты - Дмитрий, - гаворыць яно, разяўляе зяпу і... тут Змітрок прачнуўся.

- Добра, што я прачнуўся, а то б яно і мяне з"ела б, - па-дзі-цячаму падумаў Змітрок. Але страх яго быў не доўгім. Ён скора змяніўся радасцю ад таго, што Змітраку, нарэшце, удалося даведацца, на што падобна гэта дзіўнае Существоvitелное.